

**Presidential Communications Office
Presidential News Desk**

**SPEECH OF
PRESIDENT RODRIGO ROA DUTERTE
AT THE PANAGTAGBO ALANG SA KALINAW UG KALAMBUAN:
AN INDIGENOUS PEOPLES LEADERS' SUMMIT**

[Naval Forces Eastern Mindanao Covered Court, Naval Station Felix Apolinario, Panacan,
Davao City | 01 February 2018]

Akong mga kauban sa gobyerno; ang naa sa military, police, ug naa sa civilian sector; akong mga minahal nga --- akong mga higala, ug akong mga kadugo ang uban --- ambot ug naa ba'y - -- naa'y Maranao diri? Wa?

O, NPA nalang, asa? [laughter] Pagka-bakakon ani. Wa gyu'y muangkong na. O supporter nalang. O uyab, commander.

Mga kaiguon ko, tig-saka man ko'g bukid niadto. Magkaila man ta tanan 'tong mayor ko. Apan ug naa'y usa ka tao nga akong nahibaw-an nakasabot sa inyo ---

If there was any other official in this well --- government who really understood the problem sa inyong tanan, kadtong si Mayor Lopez because he was a Bagobo and he was really bright. Extra brilliant na tao.

But you know, life is short. Kung nagpabilin siguro siyang buhi karon, basig usa siya sa akong nakuhanga dili lang consultant.

Kanang consultant-consultant, wala'y mahitabo ana. Asa ba si --- hain man? Nawala na.

Hindi talaga pwede 'yang consultant, consultant, consultant for indigenous. Kayo mismo ang mag-trabaho. Ikaw, Manobo ka. Kayo 'tong mga 'to, mga [inaudible] ba mo o Manobo pud? O Matigsalog?

You know, pareho aning Marawi, when it was conceptualized the rehabilitation, I just placed it in one person, si General Del Rosario.

I had him recalled. I assigned him to specific assignment, but I believed in him.

Tan-awa ang Marawi karon, paspas ang ilang pagbuhat ug balay and of course, we have to also recognize the sweat of Escalada. 'Yan Escalada.

Kugihan ni sa gobyerno. Mu-resign na unta ni niadto because kana gung kwarta-kwarta. Corruption sa --- dili siya gustong ma --- mu-retire sa gobyerno nga naay mantsa ang iyang pagkatao.

But I prevailed upon him to just take along. Ana ko, just try your best to --- 'yung mga tao mo, hindi ikaw. Corruption kasi, 'yan talaga ang hindi ko matanggap.

Kasi mao'y sa akong sabot, 'pag dagan nako, "No corruption, drugs." Tatapusin ko talaga 'yan.

Then [improve?] peace and order situation. Then I'll talk to the rebels on the Muslim insurgency pati itong komunista.

Itong mga komunista, kaibigan ko. No doubt about it. For the many times that I've been there, niaadto ko sa bukid. Kita man mo nakig-istorya ko.

And lahat 'yan, every time pinagsu-suspetsahan ako ng military na ano, na sympathizer, leftist. That was the issue against me during the first election.

But I won because people of Davao understand. Kinahanglan ko muadto sa bukid kay samok kaayo.

Kanang kasamok nato sa komunista, estudyante pa mi. Nag-sige na ko'g paminaw anang Sison kay lagi kung bata ka pa, gusto nimo apurahan.

Gusto nimo'g pagbag-o, the [inaudible] of a youth. 'Pag gusto nimo --- corrupt ang gobyerno, patyon na daan. Diretso na. I-firing squad.

And ang komunista, gusto gyud na mao'y mupadagan sa gobyerno. Ikaw ana, Luis, nahibaw ka man kay for the longest time, CAFGU ka diha sa kuan. Ikaw ma'y nagdala sa...

Hain man ang mga pusil? Imong gipanghatag sa NPA 'no?

'Yan ang sinasabi ko niadto kay ang akong mga --- Pagka-Mayor nako, nagpalit ko'g bag-ong tractor. Kanang sinalbahis. Kamong taga Paquibato, nakita man ninyo. Gihulog sa mga p*** didto sa bukid. Bag-o 'to and it was intended solely for the Paquibato area sa inyong dalan.

Tan-awa unsa'y gibuhat sa mga buang. So sa ako, hangyo ko, abot ngadto. Inday pud ilang binuangan. Mao 'tong ni adto, ni [inaudible]. Ako, si Bong, si Inday kay...

Away sila sa NPA didto kay iyang irrigation magpangayo man didto. Mao 'tong mga butang na 'di nako gusto. Tanang kaayuhan sa tao unta ilang gipasagdan.

Ang problema sa NPA is the extortion and their desire, the mad desire to run this nation.

And 50 years 'to niagi na. Nagsugod na ta'g another 50 years. Pangutan-on ta mo, sukad atong naa mo'y gamay na negosyo sa bukid, unsa ma'y gihatag sa NPA kaninyo?

Ila mong gipasabong. [Inaudible] should know na ginapa-sabong mo, naghimo sila'g ilang kaugalingong malisya kontra CAFGU.

Unya katong mga leader, tribal leaders nga dili nila makuha, kay loyal sa gobyerno, giihaw.

O si... Gikan sa ila, nisurrender ngadto sa Lasang. Nangita'g panginabuhi. "Wa gyud ko'y gikaon." O ilang giputlan ug ulo. So what's the...

Unsa ma'y ilang diperensya sa ISIS ug kidnapper? Mao na'y imong hustisya ipakita?

Kanus-a man ang gobyerno ug sundalo nagputol ug inyong kamot? O giputlan mo'g u***? P**** i**. [laughter]

Tagai ko'g isa ka butang nga abuso sa gobyerno. Pila'y ilang gipatay diha sa Paquibato? Hantod karon.

Unsa'y ilang gipaitang gobyerno? Kayo pa ma'g --- Kamo pa'y pangayuan. Wa mo kahibaw, kanang mag-gabii, ginahipo pa ang mga asawa ug anak. Gina...

Wa ko magsulti nga nag-rape. Basta ang nag-abot sa ako, muadto sila'g ka-Malayan, mangayo'g kwarta, extortion, revolutionary tax. Tapos hipuin pa ang... using klase na...

Hinipo ang inyong mga asawa ug anak. Mga p***. Mao na'y gusto mudala ug gobyerno? 'Di man gani maka-dala ug Barangay na tinarong. Unsa ma'y nahibaw-an anang mga y*** na? [inaudible]

Kadaghanan sa inyo, Evangelists. Ang kusog diha sa taas sa bukid, Evangelism, protestant or -- ang kusog ana. Nakahibaw mo, maski wala nang Kristyano, naa na'y Ginoo.

You know that. Basi'g wa muabot ang Kristyano diri sa Mindanao, nakahibaw-mo na may Ginoo.

Tan-awa ug [inaudible] --- 'Di man gani mahadlok, maulaw mupatay ug sundalo. Nibalhin lang nga wa siya naka-angay sa ideolohiya aning... Nganong maka-angay ka man pud?

Wala'y gobyerong gipakita, singkwento anyos na.

Nagsugod na ta'g ihap karon for another 50 years. And you will --- kamong mga Lumad, musugot mo 100 years of exploitation and brutality? Sugot mo ana?

[Crowd answers: Hindi!]

Ang akong amahan nag-gobernador man. O kamo, unsa ma'y nabuhat sa naay abuso [inaudible] diha sa panahon? Dugay siyang gobernador diri.

Naa ba'y --- mga logging, mga dato. Wa ta'y mahimo diha. Naa man pud nang kahoy. Pero ug ingnon "daug-daug," wala mo daug-dauga. Gikalimtan lang mo sa gobyerno pag-lingi. Mao na'y tinuod.

But there was never an occasion that you were oppressed or brutalized. Simply because ang mga leader niadto, among amahan, and with the rise of Elias Lopez for so many years, as mayor of Davao City, ang iyang impluwensiya kusog kaayo.

Ug unsa'y isulti niya [inaudible] he was bright. He was president of the UP...

Kadtong tawhana mu-multiply sa iyang ulo lang. He was a genius. Mao ra na'y Bagobo na nahimong President sa student council sa UP. So nakasabot siya.

Naa man unta mi'y giasahan. Kani si [inaudible] Rebelde man nuon pud. Pero dili siya kuan. Purya --- ganahan kong [inaudible] kay aron mag-istorya ra ta'g tarong.

Unsa, pasagdan ta ni sila? Mag-giyera ta? Kinsa ma'y ganahan mupatay ug imong isig ka tao? Ma-solo ba diay na sa Kristyano ang utok?

O, si [inaudible], Bagobo man ni. Ngano mang naabot man ni'g lieutenant general? Kay kamo akong gusot himuon mong CAFGU. Ang inyong ranggo [inaudible] major.

Wa na'y [inaudible]. Major problem tanan. [laughter] Kinsa pa man diay? Mag-sige mo'g --- Ayaw lagi ninyo ana-anaa.

Karon, ang sala gyud sa gobyerno, mu-admitar ko. Maayo nang mag-prangkahay ta. Napasagdan mo. Ang gobyerno naningkamot.

Karon, gitagaan mo'g ancestral domain. Ang problema, wala ninyo gamita.

[naa ba 'tong mapa na distribution sa tribes? Sa briefer. Huwat ra ha.]

Mapa sa distribution sa mga Lumads? Mga under sa influence sa NPA?

Ani nalang. Ako na mismo. Kanang ancestral home ninyo, tawgon nako ang Agriculture Secretary, si Secretary Piñol.

Abaw linte na Ilonggo ni. Sa damo ni nga bright sa Kidapawan. Eh gihimo ko ni siyang Secretary kay farm boy kana. Dako na sa yuta. Unya na-mayor, na-gobernador.

Kay gusto niya mga Ilonggo mag-presidente pud. Makadagan ni siya siguro ug presidente kasi ara man sa probinsya.

But you know, ako na mismo para walang graft and corruption. I will work... may mga Cabinet members man ako dito. Secretary Dureza is there. [applause] Mamondiong.

Ako na'y mamili sa investor. So 'yung distribution ninyo... Ito dito sa bandang Apo, Talomo Mountain, Manobo, Ata, Matigsalug. Dito sa Anda Valley Complex, Surigao del Sur. Manobo [inaudible] ug Higaynon.

Naa'y ancestral home ninyo. Para wala'y samok, ani man gud na. Ayaw mo'g kasuko.

I'm just being brutally frank with you. Tatal ang lola nako Maranao man pud. Pareho man tang tanan.

You know, gihatagan mo ani. Ang problema, naa'y enterprising --- Ang uban mangita sila'g investor unya mutapok man tanan didto. Muington, "Amo man pud ni."

Tinuod man na because it is owned in common. Wala'y individual titles ang ancestral home.

Pero ug mag sige lang mo'g samok, wala gyu'y mahitabo. So ako'y mamili sa investor.

Ang problema, dugay na unta nang Paquibato na dagha'g musulod nga palm oil.

Ang objection aning --- kamong taga-Paquibato, nahibaw mo. Diba ingon nila makahurot ug tubig? Suyupon ang tubig. Unsaon man diay ang tubig? Pasagdan lang nimo na sa ilalom sa yuta? Ug makatabang nato na?

What's the valid reason for disallowing the planting of palm oil? Kay daghan na'g uses including fuel. Gasolina ba para sa mga sakyanan. Ang fossil fuel, oil na mugawas, that cannot last and it can be controlled. Pero ug naa ta'y atong bio-fuel... Ang malas man gud sa Pilipinas wala ta'y oil. Gamay ra.

Naa pa nang --- unsa nang y*** nang naa diha sa South China Sea, Malampaya? Gikurakot pa gyud ang kwarta diha. Nakinabang na, lima ra ka tao.

So diyan ako maglagay ng --- Kadaghanan sa gobyerno --- dili kay ingon nga gusto nako na ma-loyal sila. Dili man na sila loyal nako. Loyal na sila sa kini oh. [points to Philippine flag]

Kitang tanan. Ayaw mog tuo nga ako mag-Presidente for all time. Kay kana silang mga military ug police, dili na sila musugot nga ako mupuyo'g usa ka adlaw sobra sa akong termino.

You can be sure that after the end of four years, ug walay mu-replace nga workable, viable Constitution nga federal, ug magpabilin na, I will step down a day ahead. Parang ka [inaudible]

'Wa ko mangayo ug suporta nga diktador. 'Di na sila musugot na mag-diktador ko. Pusilon ko ana mga tawhana.

Kana, ga tan-aw ra na sila o. Pero gahuna-huna na sila ug unsaon ko pag-ihaw. Basta mag-diktador ka.

Kaya ang Constitution ang [inaudible] nag-ingon na demokrasya ta. He may be a son of a b****, pero mao na'y pinili sa tao, wala ta'y mahimo. Election. Mao nang sa komunista. They want to enter government at the back door.

Sige sila'g istorya nako, pero ang mga gipadala nila, nila [inaudible], wala pa 'tong kay Dureza ug ---

By the way, naa si Bebot Bello, mao ning atong Secretary of Labor. Bot. Mudagan pa ni pagka-senador, maayong tao ni. Kauban ko ni sa dormitoryo. Mga pobre lang pud mi.

Kami niadtong estudyante, dili mi anak ug dato. Nagpuyo mi ug --- Ilokano man ni, Isabela. Ang iyang kauban sa kwarto si Dulay. Ilokano pud taga-Baguio.

Ang akong kauban, si Yasay, you the one that speaks like... [mimics Yasay] I don't understand what he is talking about. But everytime he talks, I would say, "Who is that American beside me who talks like --- ?" [laughter]

Mao to si Dureza akong ka-roommate. Si Dureza ana musulti kay anak na ug pastor. Kaya naanad talaga siya. English spokening. So when he talks and the congressman --- [mimics Yasay] the Congress beginning to deny him because this man sounds like an American. And he was talking like you know --- the Philippines... [garbled]

Ingnan nako, Gabinete baya nako. Paundanga ra'g sulti nang y*** na. 'Wa ko kasabot unsa'y gisulti ana.

Pagbinisaya. Kay sa Gabinete, mag-Binisaya man ko. So ingnan nako sila, "Di mo kasabot? Ah sige pagtuon mo. Dili ko na problema. Dili ko miyembro, ako'y inyong hepe sa Cabinet. Paminaw mo'g unsa'y akong isulti. 'Di mo kasabot, pagtuon mo'g Bisaya, kanang Cebuano."

So that's --- Gusto sila maki'g-coalesce, coalition government. Gi-ingnan nako sila, "I cannot do that." Kay ang Constitution nag-ingon --- The Constitution is an abstract thing kay puro lang man na suwat. It is represented visually, mao na'y Constitution.

Ang nag-ingon ko'g Constitution, nga kinsa 'tong mugunit sa puder sa gobyerno, kinahanglan pinili sa tao.

Mura ma'g irong buang na'g batasan. But if it's the choice of the people [inaudible], ana gyud na. So ako --- then 'tong ilang ceasefire na wala pa gani mahuman, giihaw na nila 'tong duha ka, tulo ka sundalo.

Pangutana nako kaning Eastern Command. "Pila ka sugat ang sundalo?" Ingon sila, "73." Mura kamo'g gapatay ug iro. Ka-kontra ba gyud diay tang personal na imong lat-an ang tao ug bala?

Didto ko na --- So gi tawgan nako si General Año, he's there. Sir, o. Si General Año, mao pa'y chief of staff ngadto. DILG na ni siya karon. Ingnan nako, "Pila?" Ingon siya, "73." Ingnan nako siya, ana ko, "declare na ko ug --- 'di na ko ug ceasefire. Banat ta."

So 'di nako makig-istorya nila. It's useless. Kamo, mag-surrender? Pagkahuman, siyempre, CAGU, CAGU lang gud intawon para maswelduhan.

Wala man 'to giingon nga ni-surrender diha sa gobyerno unya gihimong CAGU para pangaway. Para naa siya'y ma....

Unya gipatay, giputlan ug ulo. Malipay ka ana? Ayaw mo pakig-away sa ilaha. Distansiya lang mo. Ug mu-recruit mo, ingna kuwan, Iglesia ko ni Duterte. Unya ang among relihiyong bag-o, Iglesia ni Duterte.

Pili ka la'g unsa'y imong gustong Ginoo diha basta pagtinarong nang p**** i** mag sige'g pangaway diha.

Ang relihiyon, free. Naay pari diri? Ang chaplain nato basi'g naminaw. Ah, naa'y pari? Hala, kuwan lang ta, Kristyanos lang ta tanan.

Mao na'y problema. It's the violence because they want to join or take over government through the use of arms.

Giingnan nako sila ngadto, si Bebot. Left man pud na. Kay anak man na'g pobre. We joined Partido ng Bayan.

Pagsulod namo adto'g Manila, nisulod na ning mga hard core. Giingnan nako si Bebot. "Bot, sibat tayo dito." Gusto mi'g politika. Gusto mi'g partido nga muapil ug election.

Dili mi gusto ug partido nga mag-armas para awayon ang election sa patay. 'Wa gyu'y mahitabo ana. Mahurot nalang intawon ang lumad sa bukid.

So ako na'y mangita ug investor. Muingon mo'g dili mo'g mina, eh 'di dili. Wa'y mina. Ug muingon mo'g gihugaw-hugawan ang inyong lugar, barahon nato.

Mao na'y akong commitment karon ninyo. Pero kaning muingon mo diha, kaning diri sa Kitanglad Mountain [points to map], Loreto, San Juan, Esperanza. Manobo [inaudible] ug Higaynon.

Ug maong na'y maong mina, o sige, partner mo. Ang akong proposal kay tanan imong makit-an na, gikan man na sa ilawom sa --- everything that you see. Kani puthaw. Kana diha ngadto, gikan na sa ilawom sa...

So imposibleng 'di pud ka mag-mina. Pero muingon mo'g dili mo, dili nako pugson. So ibawal nako. So mag-istorya ta. Nia man si [inaudible], nia man si Del Rosario.

Makig-istorya lang mo sa ila unsa'y gusto ninyo. If you want agriculture alone, mubuhi ko initially. Kana, karong adlaw. Ugma siguro buhian ta mo'g 100 million para sa tabang.[applause]

Unya kanang 100 million, hutda ninyo'g inom. [laughter] P***** i**. Kulatahon ta mo ron. Aduon ta mo sa bukid. Ibukbok ko nang [inaudible] sa imong ulo.

Malapatan, Alabel, ug Maitum, Sarangani, B'laan. O, unsa ma'y inyong gusto? Agrikultura? Sige. Naa'y ---

Now I'm making available --- di pud diay, di pa diay ko muuli og Manila. Mga --- ingna lang si... Pakisabi na lang kay... Alam mo ang kulang, naay nahitabo sa Pilipinas na nakakatawa.

Ka na magbuhat ng building, ika'y architect, ako ang contractor. Kinahanglan ko'g tawo. Kinahanglan ko'g... kana diha. Dili ko makakuha diri sa gawas. Wala manay nahiba-an ang y***.

Kanang mga karpinterong dugay na --- kasilyas, di man diay na muhatag nimo'g ordinaryong tao. Ngano --- unsa'y kalibutan ana paghagbong sa igit?

Master plumber gyud na, master electrician. Nawala ang atong mga trabahante karon. Sige sila pangita. Pareho diri sa Davao, kakita ka'g building didto, building diri ug sa Manila.

Karon ingon sila "Mayor, ang ako ba ---" Ana ko "Adto-a si Inday, siya ma'y nahibaw." Ingon si Inday "Wala na ta'y trabahante."

Ang gusto gani ni Inday, undangon na ang improvement kay dako ra kaayo unya di na makaya.

Nabigla na eh, pareho sa Manila. Pero ang akong ginapaningkamutan, kaning train gikan diri sa siyudad padulong sa Bunawan, Panabo siguro, unya mukatkat ngadto sa kampo sa NPA. Magbuhat og terminal ngadto.

Musurrender na man kaya mo? Oh. Wa man pud muangkon gud ninyo. Ang tinuod gud ana --- ikaw Luis, wala gyud ka nagbinuang? Ikaw gagunit diha sa boundary eh.

Hangtod karon, loyal pa ka? Maayo nang magklaro ta kay daghan pa kaayo ka'g armas eh. Naa pa ang armas? Basin giprenda, giinom lang nimong y***. Palahubog ka.

Luis, pagtarong ha. Putlan tika'g ulo. Aha man ang armas ninyo ni kuan? Gihatag ni... naa pa? Oh, pabungol bungol ra ba. Ang armas na gihatag ni Ed, naa pa ba? Ang armas gihatag ni Ed? Wala? Wala na? Giprenda pud?

Pareho ka anang sundalo? Muingon ug --- niadto tung sundalo. "Sir, patulong ako." "Bakit?" "Naprenda ko 'yung..." "P***. Magkano 'yung naprenda?" "Nanganak 'yung akong kabit, sir." Ay p***.

Pagka. Kamong sundaluha mo, utro pud mo. Mao nang magtinabangay lang. Ayaw mo pag duol sa [inaudible] wala gyud mahitabo ninyo.

Mag-sige lang mog patay. Inyong leader, wala sila. Kana sila, kuhaon. Wala na'y nahibaw-an na. Dugay na sa Intelligence.

I'm sure you would know how to [inaudible] Distansya lang. Or dili naa mo'y mga ig-agaw ana, distansya lang mo.

Pero kamong qualified, wa ko nagbinuang ha, kamong qualified na naka-high school unya pasudlon ta mo sa Armed Forces of the Philippines. [cheers and applause]

Pareho gihapon sa mga Moro, mag-surrender sila, qualified sila, kuhaon ta mo diri siguro. Naa mo'y allowance. Kinsa'y gusto'g balay? [cheers]

Gusto na mo'g balay sa bukid, naa pu'y... kadugay, duga'y asawa ang ano. Ay sus. Didto pa --- [Bong, Pilay available units naa diha ron?] --- Escalada, pila diha? Magstorya lang ta didto, mag speech speech diri.

Wa'y nahitabo anang speech. Puro samok lang. [Pilay available diha na kuan?]

Okay, sugot ko. Kani sabot tinarong ha. [inaudible] Kani, walay bolatsing ni. Di nako politiko. Dili na ko makadagan og usab. One time lang ni, pagkahuman nako'g Presidente, nag-ingon ang Constitution kinahanglan mamatay na ko para di na ko mag samok-samok.

So di na pud kada --- wa na pud ko kagadan maski kagawad. So wala ni bolahay. Di man ni ako kwarta pud. Kwarta man na ninyo.

Tagaan ta mo'g pareho sa Marawi. Kadtong gustong mubalhin diri. Karon, pagsugod sa kuan, naa man si Gene Mamondiong, TESDA. Kailangan lang ninyo mag-eskwela.

Akong gasto. Ako' mupliti... [applause]

Ah, sige'g pakpak. Di man mo maminaw diha. Pagbalik ngadto, muadto na pud sa NPA. Paminaw. Pagkahuman, gusto mong mubalhin, magbuhat ko mga siyete --- pareha tung sa Marawi gyud.

Kagamay lang pero ayaw pud kaayo nang daghang anak. Kay daghan mo'g anak, muabot og otso, duha ka balay ang inyong kinahanglan. Mahurot akong kwarta og mao na.

Di mo mag-ingana, tuli-on ta mo'g usab. Buhat ko og balay. Taga-i ko og panahon.

In the meantime gahuwat mo, swelduhan ta namo kadtong gusto ngari. Diha lang mo, mangita mi'g asa mo dapit.

Kamo nga giinitan sa NPA, palayo mo. Pero katong wala, ingna lang nag-ingon si Mayor Duterte, dili daw mi makig-istorya ninyo bahin gyera. Maminaw lang daw mi ingon ni mayor og unsay ika-[opriser?] ninyo na mas maayo kaysa gihatag sa gobyerno.

Naa mo'y balay, tagaan ta mo'g sweldo, [inaudible] just maintain your --- sa inyong mga lugar, maintain your --- limpyo ba, sanitation and hygiene. And while we're waiting for kanang contractor mong sulod, kamong mga --- kining mga NPA, unsa may mahimo ninyo anang armas?

Lo-lo-on lang ninyo nang armas pila ka adlaw kay gusto ka makagunit ka. Lisod gud sa armas, makagunit ka, isog na ka kaayo. Kaya na nimo tanang tao. That's the psychology. Labaw na nang makagunit og armas.

Oh, pag-abot sa NPA, "Oh ayan," tigas ka na. Mausab na imong utok kay you hold in your hands the power of life or death hangtod ma-corrupt. In the end, maabtan gyud mo.

Kay kami pud ngari nagabantay, ako, pas-an anang ilang gipatay na... nisurrender na, walay kalaban laban, og unsa --- kanang mga tao na madugay, madali, mupiya-it gyud na.

Oras na mupiya-it, ingon nako ila Allen, palita ang information. Pag makit-an taka, panahon na gani na ikaw ang musurrender, putlon ko nang imong ulo.

Ana gyud ang akong garantiya. Putlon nako imong ulo. Ilabay nako diha o kay payat na kaayo nang isda diha. Ipakaon ta mo sapsap.

Bahala'g mauna mo'g surrender nga di na ko kalihok. Musurrender mo ugma, ni-a mo sa kampo. Wala na, pero maunhan ta mo. Di ko pwede anang.

Og mao nang kalakiha, wa na'y musurrender kay inyo mang patyon. Edi wa'y katapusan ang gyera. Oh edi unsa man akong buhaton. [inaudible] ko sa Human Rights?

Mubagsak ni akong gobyerno, makatabang ang Human Rights? Kamong ni-a sa Mindanao, unsa ma'y gibuhay nako ninyo na abuso daw be? Sige na lang ma'g ingon pasista, pasista. "Duterte, US..."

Kanus-a ba ko nagbata-bata pa'g Amerikano? Murag buang mo diha. Kita ka manulti ko sa... Wala ko'y laing amo. Ang amo ko kay sa isa, at ang pag-ibig ko, buong-buo sa flag pati itong mga uyab.

Alangan. Unsa ma'y mahatag sa flag na imong ihatag, kalami? Uyab pud. Kutob ra ko diha. Unya niingon ang Constitution, "I, Rodrigo Duterte, will enforce the law against everybody, rich or poor." Wa ko niingon na akong bala-od, ipatuman lang nako para sa mga dato. Ang pobre, kaluy-an nako, pasibaton nako.

What kind of a... mao nang shabu. Ang shabu, ang makapalit ana ang mga pobre. Mao na ang katarang engkwentro, naa diha sa mgapobreng lugar.

Karon, ang nagasulod para sa mga dato, cocaine o kanang ang tawag nilang ecstasy. Halos tanang mga dato, naga hirit ana. Mas maayo ang cocaine kay di ka 'yung process ba. Marijuana. Mao man na. Pero kanang shabu, chemical. Kanang tubig sa baterya ipaghalo mo sa.

Mao na ang shabu basta masira ang shabu sa... wala na. Cocaine, medyo arang-arang pero para ra pud sa dato. Ang taang pobre nabuang. And so baligyaan nimo ang pobre. Unya giingnan ta mo undang na kay mga Pilipino, loko-loko na. Eh sinabi ko sa inyo 'yan eh.

Because in the end, you will destroy the country and if you destroy the country, I will kill you. Harap-harapan sabihin ko talaga sa inyo.

Huwag mong sirain ang bayan ko, talagang papatayin kita. Huwag mong sirain ang mga atong mga kabataan kasi 'yan lang ang pag-asa natin. Kani silang tanan hasta ako, kani, walay bilyonaryo, walay milyonaryo...

Pag human namo sa gobyerno, hasta military, kamo, nagtrabaho sa gobyerno, kamo mga Lumad, naa tay pension. Ang pension na ginahatag sa ato, dili bilyon-bilyon.

Og unsa imong posisyon, tagaan ka. Kadaghanan ana sa mga ordinaryong workers, naa sa dalan, 600 plantilla, tig-drive anang... 800. Unya muretire ka, 60.

Og mabuhi ka kutob 70, kanang imong 800,000, musulod na man ang tanang sakit, naa na ka'y diabetes, naa na ka'y hypertension, imong kidney nipalyar na, sundalo kadaghanan ana nga--- kidney. Tungod siguro sa tubig sigeg inom maski asa. Gyera.

Musakto ba nang ilang... basin ilang pension, sakto? Akong pension? Pegged to the highest o 200... [inaudible] makakuha ko og 3 million, 2 million. That would last me until --- magbuhi ko og 80 years old?

Unya duha pa ang akong pamilya. Wa pa'y labot ang mga girlfriend. [laughter] Kay tiguwang na man pud. Mangayo na man pud sila oh, kay tiguwang na ko sa imo, taga-i pud ko.[inaudible]

Unsa pa man akong medisina? Asa man ko magkuha? Ang medisina karon? Maluoy ko sa mga tiguwang. [inaudible] 1,000? Kanon lang na sa medisina.

Kisay magpalit sa inyo og oxygen? Kinsay magbayad sa inyong ospital? Kisay magbayad sa inyong sakyanan para magdala sa inyong masakiton? Ang NPA? T*** i**.

NPA mutubag ana? Kamo pa'y pangayu-an. Pangayu-on pa mo unya hadlok mo sa tanang panahon. Og mao lang naman na ang klaseng kinabuhi, you live in fear, magpakamatay na lang kesa mag kurog-kurog ka adlaw mga y***, mag suroy-suroy.

Ang sundalo muingon man lang na "pakatulga mi," dili kay manglakaw man na.

Tatal, sundalo man ninyo na. Ngano inyo mang awayon? Dapat ang sundalo mao'y inyong tagaa'g pabor. Ayaw nang NPA kay NPA mangayo gyud na, hasta bugas.

Naa ba diay sundalo nako nangayo' g bugas sa inyo? Tunga? Naa ba diay sundalo nang hipo-hipo'g hita sa imong asawa?

Tuo ba anang NPA, 'di mutuo'g Ginoo. Lain mana ilahang --- 'di man mutuo'g relihiyon. Ang relihiyon ti'g hadlang pud eh.

It is a --- Religion is really [inaudible] a wall where hanggang dito ka lang. Hadlok ka'g gaba eh. What prompts you to behave? Batas. Ang problema diri sa Pilipinas, wala'y respeto na ang mga tao sa batas.

Kaning mga langyaw, ilabay nila ang ilang shabu giluto sa barko, diha. Butangan nila'g kanang directional... GPS ang tawag ana. Mag-emit na ug --- so pangitaon lang na nila ug asa na gikan, ma tunong. Naa'y mutunong ana.

Pagkita ana, karga. Mao nang daghan diha sa Region I, II, ug III. Mga plastic bins sinudlan ana. Dungagan pa. May sa Marawi...

Ako sa Marawi, wala akong ibang --- ang akong kagikan, ang akong lola diha. Sa Marawi, I will see to it that it will progress. Sabi ko nga kayong mga Moro, Maranao, do not --- you know. Ay 'wag kayong mag-ano diyana sa sa Kristiyano.

The only way mag-progress ka is really to mix. Look at Malaysia. Sagol man sila ngadto. Nganong behave man sila? Di man lagi sila mang-hadlok?

So butangan ko na'g usa ka regimen. Ang trabaho anang sundalo, magbantay sa inyong kapayapaan. Wa'y muabuso ninyo. Wa pu'y musulod ug droga kay 'di gyud ko musugot.

Mag-giyera napud ta'g usab ug mao na. Ayaw ko talaga 'yan. Gusto nako, ano lang ang makapabuti sa Philippines.

So karong... karong naa man si Allen, dito man si Ed. Si Ed nakasabot sa -- when he was assigned dito sa 75th, si Ed ang nag-tuo'g pagsabot sa inyong pagbasa, sa inyong kultura. Basa na. Kuhang-kuha niya. Di mo na --- siya ma'y assigned ngadto karon sa...

Kuwan man ni siya, Secretary. Pero naga-focus siya didto sa --- but if he has time, he has to come here to listen to you. Unya sila'y mag-kuwan sa program. Bahay pati suweldo. Ang

sweldo will start --- [Bong,tag 100,000 kada usa siguro? Di na mahurot. O 200,000? Eh 'di may sweldo na kayo.]

Tagaan ta mo karon. Tip lang na, tip. Karo'g mukuwan mo, mag-kita, mag-processing ta, I don't know ug asa nila ibutang. I'll leave it to Capuyan to do it and to Ed.

Naa'y processing. Wa mo'y kwarta, magbilin ko'g kwarta kang Capuyan ug kang Ed para inyong pamasaha. Kani mao'y mu-process. [applause]

Sila 'yung nakakaalam eh. Ed, Kristyanos, pero basing-basa niya ang --- he can read the minds of the Lumads. He has been dealing with you for the longest time. Balay, naay trabaho. [inaudible] ta mo. Pero I don't know if it can be abbreviated but it would depend on si...

Mamondiong is a Maranao. Siya sa TESDA. And he can arrange a special class for you kay kinahanglan ta'g trabahante. Tua na man gud tanan sa gawas, ang atong mga master craftsmen. They are...

Kanang pagbuhat ug building, dili na basta mudasmag lang ang trabahante. Kinahanglan karpintero ka for the longest time, master plumber ka, nakahuman ka gyud, master electrician.

Imong suguon nang diha sa gawas, sunog imong building inig switch nimo. So wala na ta anang mga trabahante na ingon-ana.

Unya kamong naminaw ba, kadaghanan sa inyo, mga evangelists man. So sultihan ta lang mo. Tuo man ta tanan ug bibliya. Ang kalibutan, panahon-panahon. Naa mo'y panahon na kasuko mo sa gobyerno, pasagdan mo. Tinuod man gyud. Naa pu'y panahon nga pakig-away, pakigbisog. Naa'y panahon mukalma. Naa pu'y panahong trabaho.

Ang inyong mga anak, naa na sa bukid. Manganak mo, mangiti mong y*** ug tag-tulo, tag-upat ka anak, ibilin lang ninyo diha sa --- kay makig-bisog mo.

Mayra ba'g makigbisog na. mulakaw lang mo, magdala ug armas, kay mangita mo ug kamatayan. Nagbilin mo'g daghang anak. Di mo maluoy anang sitwasyon?

Unya unsa man? Makapatay ka'g --- Maski'g hutdon nimo nang mga sundalo sa akong atubangan. Mapildi ning Republika? Naa mo'y air force? Naa mo'y helicopter? Naa mo'y barko? Naa mo'y army? Naa mo'y kampo?

Ako, naa. Naa tanan sa ako. Makig-away mo, pasensya. Unsa man mo? Ug naa gyud mo'y problema, kamong mga Manobo, pag-diretso mo pagbinag --- Manobo ba. Manobo gyud. Pag-istorya mong Capuyan.

Naa na siya'y assignment sa Manila para nako pero, "Diri ka muna kay naa ta'y problema. Mas makatabang ka, Allen, ug diri ka sa imong kadugo. Humana una ni. Ug mga milyonyaryo na ni ang mga negosyante na, uli na ngadto asa ang imong ...

Makig-away? Ingna ang NPA nga dili gyud na mudaog. Not even in a million years --- dili thousand. Ayaw nalang mu ana. Di gyud na mudaog. Kaya nila na? Di gani sila makagunit ug barangay. Pag-abot sa mga sundalo, magdinaganay. Unsa ma'y ilang...

Kadtong college, wala naman. Kaning UP, sige ug walkout. Ganina nag walkout. O sige. Kamong dili mang-iskwela, hawa mo diha. Kay dad-on ko nang mga nitibong bright ngari. Mao'y ipabutang nako diha. Daghang Pilipino nga gusto'g edukasyon nga gwapo. [applause]

So, kanang mga nag sige'g demonstrate, ayaw mo'g walkout sa kwarto. Tagaan ta mo ug privilege. One year, ayaw mo'g iskwela kay pasudlon nako tanang Pilipino nga wa makapa-palad ba, maka-gwapo ug... Libre diha.

So kanang mga bright, kanang mga lumad na bright, labi na'g mathematics, ingna ko. Pasudlon ta mo'g PMA. Didto, sundalo mo.

Mga tigas, labi na'g maayo sa Math. Dagha'g maayo ngari. Wa man nagisolo sa Kristyano. Neither the Lumads or the Christians or whatnots have a monopoly of talent in this country. Pati mga Moro. Ingna sila, "Sulod." Pili na sila.

UP? Gusto silang mag walkout? I encourage them. You do not go to school anymore. Diha mo sa dalan. Sige. Kay mag-kuha ko'g bag-o, ibutang nako inyong mga --- tutal, kwarta man na sa tao.

I'd be happy to reconfigure the... ang [inaudible] diha. Daghang mga ana. Pareha anang anak sa sundalo. Magpa-iskwela sila. Pila ra'y... pag-abot ug four years, kutob ra diha. Mao bitaw nang ihatag pud nako ang ilang Fort Bonifacio. Himuon nila'g Taguig.

Kita'g kampo, pangita'g kampo diha sa bukid. Ila nang parentahan. Bilyon na. So wala na sila'y problema. Tagaan nako.

Ingon ni Dominguez, tagaan sila'g GSIS nga ilang kaugalingon. Unya iparenta lang ninyo na. renta. That will answer for your social needs. Education, hospital, tanan. Billion 'yan.

Hindi 'yan pwede para baril o bala. Sa gobyerno 'yan, doon sa appropriations. Para at least kamo, kamong mga sundalo, inyong anak, after four years, ug gusto mag-abogado, gustong mag-doctor, bright, limitado lang karon eh.

Ang maka-iskwela kanang may ana lang. Ug dili kanang mga bright gyud. Naa la'y minimum qualification. Mao, ako, I will change the whole view sa atong kuwan.

Ug Sunday, mubalik ko sa Manila. Ana ko sa Manila, ingon si General Lapeña, Customs, ang akong chief kuwan diri, police director niadto. Daghan na daw ang mga motor ana. Automobile na luxurious.

Ang style ninyo, ganito 'yan --- I'm addressing nationwide. Kamo ba. Style ninyo ganito. Mag-import kayo tapos ang consignee fake. Fake news, fake name, kanang fake address. Pagkahuman, imbarguhon man na sa customs, diba? Kay wa'y tag-iya, wa'y mubayad ug buwis.

Inyong style, maghuwat lang mo. Kay after one year, six months, kana nga responsible nga mao'y mu-arrange pag-baligya ana, isubasta na na. Unya kamo lang gihapo'y mupalit kay kamo ra ma'y gisultihan nga naay auction.

Kayo lang ang may alam kung kailan ang auction. Binabastos ninyo ang Pilipino eh. Kaya ganoon. Marami kayong kotse pagkatapos 'pag auction, bigyan kayo ng papel. Legal na mura pa. So ang gawain ko, ngayong Tuesday, manood kayo sa pera ninyo kay tanang luxury car nga gi-import, paligsan ko na ug tractor.

I-bulldozer ko na karong Tuesday. Giingnan na nako si Sid. Ayaw na'g ibaligya kay mao ra gihapon. Sila ra ma'y makinabang. Sila ra man pu'y mag-atang. Legal pa, mura pa, kay auction.

Wala man pu'y mu --- sila ra man pu'y nakahibaw ug kanus-a na. so akong buhaton, paligsan nako'g bulldozer karong Martes. Sige mo'g import, sige. Paligsan ta na kada-adlaw nang mga...

Gusto mong gwapong kotse? Import mo. Bayri daan. Mahilig man kaha mo ana, kamong mga dato. O sige. Pero ayaw mi'g binuangi kay you've always been --- niloko ninyo ang gobyerno. Bahala na kung ano ang sabihin sa akin, wala akong pakialam basta ako may trabaho.

Corruption, droga, makipag-usap ako MI, MN. Maghintay lang kayo. Pasensya konti. But some experts say --- [inaudible] said that it's legal. If it's legal, then we can have a reconfiguring.

If it's not totally --- ayaw ninyo ng federal system all throughout, mag-hybrid tayo. We can have a parang Hong Kong, China. You know why? Anong rason ko? Kaya noon pa, anong rason ko kung bakit sabi ko kailangan ng reconfiguration?

Hindi ako na --- Federal system would be the ideal setup. But everybody would ayaw, then we have to make concession.

You know why? Because ang akong gina --- ang... nahinay ni akong Tagalog. Ang iniwasan ko ay 'yung giyera. Magkagulo talaga tayo dito sa Mindanao. 'Di niyo binigay 'yan, magkagulo. Ako na 'yung Presidente niyo na nagsasabing magkagulo tayo. Kawawa kami dito sa Mindanao.

That is only my concern. Hindi sabihin mag-perpetuate in power. Twenty three years ako sa gobyerno. Ni minsan, 'di ako nag...

Kaya gusto ninyo a day or two days before, bababa na ako. Kung 'yung federal system ma-approve 'yan by '19... 2019, 2020 I assure you I will step down if it calls for a new set-up and a new president.

Because my Constitution naabutan ko, hindi na ako makatakbo and I will honor it. Hindi ako kagaya sa inyong mga mayaman na walang ginawa kung hindi nakawin ang propidad ng gobyerno.

Anong ano mo sa akin, bunganga ko? Wala man pakialam ang kabutihan ng Pilipino sa bunganga. Hayaan niyo akong magmura, disenteng tao kayo eh, okay lang. [inaudible] sa akin, nakaw? P***** i**. Mahabol ko kaya 'yang mga milyonaryo, bilyonaryo bayad ng buwis?

Sabihin ko... masabi ko kaya, "Isauli mo 'yang propidad ng gobyerno, t*** i** ka bigyan kita 10 araw." Kung may butas ako --- Sabi ko sa'yo, hanggang diyan lang ang pera ko at pagdating ng panahon, hindi na ako Presidente, makita ninyo.

Sabi... ibigay ko --- Look, don't take me for a stupid President. Kung gusto mo akong ipitin, huwag mong kunin sa bunganga ko, p**** i**, magtiis kayo maghanap diyan ng ebidensya.

When? When I was... before the presiden? Nakalista na, alam ng buong Davao. Kaya nga tumagal ako dito ng 23 years eh.

Mao pud akong isulti ninyo. Ako, naningkamot. Taas-taas ning akong istorya kay naga-kuwan ko sa inyo nga dili ta magkapareho. Puro ta nagkalisod.

Meron tayong problema sa buhay isa't-isa, 'wag niyong dagdagan 'yung problema na para sa lahat pati anak ninyo, pamilya ninyo madiskaril.

Ayaw intawon tagai'g problema ang inyong mga Lumad. Kay kamo'y ginagamit diha ug sundalo. Mga babae pagyung Lumad. Pila gud ka-beses ko muadto didto. Ang gagunit anang AK-74 mga babae. Sus, inday.

Pag-minyo ug tarong. Pundar ug pamilya mangamatay gyud mo. Sigurado na. Ang inyong maani diha, bitok ug malaria. Tinuod lang.

Not in a million years. Paka-samok mo, pero patay gyud mo. 'Yan ang i-garantiya ko talaga sa inyo. Kasi muingon 'to, "Si Duterte, patayan-patayan." Eh 'yan man ang gusto ninyo. Kaya ibigay ko sa inyo.

Why would I deny you? Gusto mo 'yan? O sige, ikaw 'yung humingi, o ibigay ko sa iyo. Pero 'pag kinausa ta ngari. I could still improve, dili na kayo. But maybe, just maybe, pilitin natin ang mga anak ninyo.

The secret there? Edukasyon. Timan-I ang sulti ko. 'Pag hindi na-edukar 'yung mga anak ninyo, hindi kayo lalabas diyan sa bukid na 'yan. Timan-I ning sulti ko.

Pila na'y --- ikaw, dako ka man diha. Imong pamilya, imong apo, asa? Naa diha? Di gyud na kagawas anang bukid. Patay ang lumad diha.

Edukasyon. Trabaho ug edukasyon sa inyong mga anak. Gamay lang gud. Pinobre. Naanad mo. O gusto mo, we set up communities nga duol sa mga government centers.

Didto nato buhaton ang inyong mga balay na ang distribution sa --- ako na 'yung magbuot, dili ko diktador, pero ako na 'yung magbuot para wala'y samok, wala'y corruption, wala tanan.

Consultation. Mount Apo range, Bagobo, [inaudible] ug Manobo, Unsa ma'y gusto ninyo? Sulti ngadto kang Del Rosario ug kang Capuyan. Asa mo gusto mupuyo? Diri sa Toril? Mangita ko. Diha nako buhaton ang balay.

Mangita ko'g trabaho para ninyo. Mount Alip, B'laan, Lake Sebu, South Cotabato. T'boli, B'laan, Diwata Mountain Range, and Mansaka, Mandaya. Sabot ta diri?

Kamo'y magbuot. Pero mao na'y distribution sa gobyerno. So report man ni sa gobyerno, [inaudible] Naa mo'y mga kampo in the IP ancestral domain areas in Eastern Mindanao.

So naa mo diri. Naay mga kampo ning NPA diri. Inyong buhaton, sibat lang mo. Kay adtuon ko gyud ni. Imong mga sundalo, adtua ni. Pagka...

Mao na, limpyo na. gusto mo diri mupuyo una, ibalhin ta mo. Isulti lang sa ako ug asa sila. Ako'y mupalupad sa chopper, kamo ma'y gunner. Duha na. Parehas sa sine gud.

Nagkasinabot ta? Nagkasinabot ba ta? [applause] Basi'g wa ta magkasinabot ani ha. Basta magsugod ta run. Ugma, naa ko'y ihatag ninyo. Iprepara inyong kaugalingan for the eventual relocation if that is what you want.

But as of now, kung tan-aw ninyo delikado, I will build temporary shelters. Unya buhatan ta mo ug permanent one, pati ang gihatag nako sa mga Moro sa Lanao.

Unya trabaho. Okay na? [applause] Unya allowance tag 20,000 ang semana. Para, "Manong, ang atong inom, padayon." Anak ng --- Hala, sige. Hubog gyud.

Paghuman ana, sa ospital, "O diba taga-Paradise diba ka?" "Oo." "Naunsa ka?" "Akong tiyan dako na kaayo." "May beer ngadto sa kanto, tagaan ta ka'g kwarta."

Sige'g inom. Inom, inom. Mahilig ang kuwan eh, Lumad mag-inom. Mahilig gyud mo mag-inom siguro. Basta maka-lugar na, inom gyud na.

Babae. Kinsa'y pinaka-dagha'g asawa ngari? Kay doblado ka nako. Pila'y tad-duha ka asawa diri? Luis, ikaw, pila'y imong --- pag tug-an sa tinuod. Ako, mutug-an ko sa tinuod. Kung tulo ko, pila ka? [laughter] Utro ka pud.

So mao na atong sabot ha. So mag-lista ta. Ibilin nako ngari. Tatal, si Ed. Maybe naa pu'y somebody here na Lumad pud. Hanap ka lang ng processing dito. Just leave it to --- may mga babae man dito.

Tapos maybe you can come here once. Ikaw, Allen, take a leave also. Tua may hambogero pud didtong na-assign, si Evangelista. Utro pud to. "Yes, sir." Hilom diha. "Yes, sir, yes, sir," ka. Puro babae lang pud to. Huwag mo nang paasahin diha kay daghang gwapa.

So ari sa kampo. Ug dili, mangita ta'g kuwan. Pangita nalang kuwan, Allen, kanang government. DILG. Naa man si General Año, we will provide his space.

Didto nalang mo sa DILG kay ang DILG man gud civilian. Military ni sila pero retired na man na. Retired na 'yan. Si Ed dugay ning na-assign diri.

Magkasinabot ta. Basta tabang basig unsa. Timan-i na ha. Basta tabang, maski'g unsa. Ospital, pagkaon, Tanduyay. [laughter] tabang sa inyong kamatayon. T*** i**.

Sige, okay na na? Okay ka ha. Mao na'y sabot nato ha. Ingna ang NPA, "Ingong si mayor, dili daw mi makig-away ninyo kay wala man daw mu'y laban. Inyo lang ming pamatyon. Hambogero man daw mo." Ingong mo'g si kinsa ang mga y***. Wala man pu'y ranggo.

Ingna, "Di mi makig-away ninyo. Gusto mo makig-istorya ni mayor, surrender pud mo kay makig-istorya mo."

Mao gyapon, trabaho, balay, ug kadtong mga able-bodied na nakaabot ug college, daghan na sila. Sundalo. Pero mag-training sila.

Mao gihapon, kamo. Kinsa 'tong gustong mag-sundalo, CAFGU? Gitas-an na man nako ang CAFGU karon. Dungagan nako. Mao pud ang military. [applause]

CAFGU, kinsa'y gusto mag-CAFGU? Sige, ayaw mo'g kahadlok. Mauwaw man diay mo. Sige. Fight ta! Fight ta!

[crowd: fight!]

Fight. Kay gihimuan ta mo'g gwapong memorial nga sementeryo. [laughter] Para sa lumad. Di bitaw. Fight ta?

[crowd: fight!]

Basta ug gidaug-daug ka, report to military. Ug gusto ka makabalos dayon, report to military. Targeton (target) man na. Wa na'y dagha'g samok. Ngano paduulon ko man akong military para mamatay? Targeton (target) nalang. mao ma'y gusto ninyo.

Eh alam ninyo gusto ninyo patayan eh, eh 'di ibibigay ko inyo. Bakit ko pa sabihin engkwentro? Targeton (target) nalang na. hasta kamo. Tudluan man mo'g armas. Pero ayaw'g abuso.

Nakainom gani ka, ibutang ang armas. Kamong mga asawa ba. Unya kamong mga babae, mao gihapon. You have to learn something useful. Mu-eskwela pud mo ni... kamong tanan. Ayaw la'g biyai ang mga anak.

Pero ngari sa --- tapos na ko. Diri sa gobyerno nako, Davao, naa ko'y Child Minding, Minding. Kanang taga-gobyerno nga wa siya'y --- wala siyang katulong maiwanan, hindi kaya. Dalhin niya. Padulong siya sa City Hall. liwan niya doon sa child minding.

Mga nurse ang mualaga ngadto, mga unsa nang... [unsa nang usa?] Mga mananabang? Midwife. Naa na sila. Daghan na sila. So kamong buhaton, ug nia mo ngari, unya wala mo'y kabinlan, ibilin ninyo, ihatod ninyo sa child minding.

Padung mo sa trabaho, child minding. Naa na diri daghan sa Davao. Nag-tindog ko ana. So wala kay problema. Pero kinahanglan mo --- you have to learn something --- a skill to para tabang-tabang sa imong bana.

Mangita ko'g livelihood, kamong mga babae. Sabi ko nga --- [pila 'to akong gisulti? One million? One hundred million? One hundred] Murag nasayop man ko adto.mPero bitaw.

Mag-release ako ng 100 million, temporary, pangtawid ninyo sa normalcy. 'Yun ang gamitin ninyo. [applause] But learn the skill and disassociate yourself from the communi --- Wala gyud mo'y ma tilap. Wala bisag usa. Wala mo'y SSS, wala mo tanan. Mahadlok mo ma-priso kay naa'y mga military.

Karon, ug wa moy kwarta, punta kay Inday, sabihin ko sa kaniya, "Deretso na mo sa ospital." Inyong mga anak, libre na karon ang tuition. Kadtong gusto muiskwela ug Ateneo, gusto ka, kung gusto mu --- kanang gwapo nga eskwelahan.

Kung sa Maynila ka, katong gusto mu skwela sa akong eskwelahan, San Beda, Ateneo, La Salle, enroll mo didto, bayad ang gobyerno. [applause]

'Yan ang pantay-pantay. 'Di ko gusto nga ang mga kana ang --- pag-antos lang mo. Dito sa Ateneo kung sino ang gusto diyan, libre man.

Mao na'y pakisama, ayaw nila ng equality. Pakisama sa kinabuhi ba. Samahan tayo kay kaning kalibutana, mubagsak ni, kitang tanan diri bagsak. Mubagsak gani ko, bagsak mong tanan. Mu-up ang atong ekonomiya, up tang tanan.

So naa pa ka'y pag-asa. Tan-awa imong ana. Ug bright, paghuna maging abogado 'to o doctor. Mao na diha ang inyong --- ayaw mo pag-lantaw anang away. It does not give you anything at all.

Ang imong mga anak, mga NPA, huna-huna ka'g asa na. Lantaw'g usa kilometro kay naa mo'y guide. Tua ko sa unahan. Didto tan-aw sa ako. Doon kayo magtutok kay I will take care of my fellowmen. That is my duty to the country.

--- END ---